

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نياشت تن من مباد بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

محمد اسحاق برکت
ورجینیا - امریکا
۳ می ۲۰۰۹

بیانید پښتو بیاموزیم

پنځم لوست

(درس پنجم)

طوریکه آموزندگان و علاقه مندان عزیز ما میدانند در لسان دری اسماء از نظر جنس در دستور زبان یکسان تصریف میشوند و میان شان فرق نمیشود، اما در لسان پښتو اسماء از نظر جنس به اسمای مذکر و مؤنث منقسم شده و مطابق جنسیت شان تصریف میگردند که درین مورد هر کدام در جایش تشریح خواهد شد.

برای تفریق اسمای مذکر و مؤنث لازم می افتد تا علایم آنها را بدانیم. دانشمندان و زبان شناسان محترم لسان پښتو برای اسمای مذکر تا حال نتوانسته اند علایمی تثبیت نمایند تا بر مبنای آن آنها را از اسمای مؤنث تشخیص و تفریق نمائیم، اما خوش بختانه برای نام های مؤنث این کار صورت گرفته و با شناخت این علایم دیگر نیازی به شناخت علایم اسم های مذکر دیده نمیشود.

درین مبحث نخست علایم مؤنث را تا جائیکه مقدور است، تشریح نموده و سپس به اقسام مؤنث از نظر علایم آنها، خواهیم پرداخت.

یه پښتو کی د ښځینه نومونو ښی:

یه پښتو کی د مؤنث علایم یا ښی دا دي:

۱ - الف:

نامهای پښتو که به الف ختم میشوند، تا جائیکه در قالب تعقل برابر آید، مؤنث اند.

به مثالهای ذیل توجه فرمائید:

غوا، انا، ملا (کمر)، واما **مُلا**، بابا، اکا، **ماما** هم نامهایی اند که مختوم به الف اند ولی مؤنث نیستند. در فوق شما با چند نام نو پښتو آشنا میشوید، لازم دیده میشود تا به معنی و تلفظ آن نیز کمی صحبت کنیم.

- **غوا** با نیم حرکت و یا حرکت ناقص "غ" به معنای مادگاو که جنس مقابل و مخالف آنرا **غویی** یعنی گاو نرمیگویند.

برای مرتبه اول شما با اصطلاح نیم حرکت یا حرکت ناقص حروف آشنا میشوید که در دری غیر معمول است زیرا آنجا تمام حروف اول کلمات مزین به یکی از حرکات سه گانه یعنی

فتحه ، کسره و ضمه میباشد و اما در پښتو بسی از حروف اول کلمات بدون حرکات سه گانه بوده با نیم حرکت تلفظ میشوند، از آن جمله مثلاً **غوا** که تلفظ آن با فتحه یعنی **غَوا**، با کسره یعنی **غِوا** و ضمه یعنی **غُوا** درست نیست. (منتظرم دانشمندان جلیل القدر پښتو اندرین باب چه میگویند)

همچنین است کلمه **ملا** یعنی کمر که با تلفظ فتحه **مَلا** و کسره **مِلا** کلمه های نامأنوس و فاقد معنی است (و یا خود این قلم معنی آنرا نمیداند) و با تلفظ ضمه **مُلا** معنی آن آخوند میشود. توجه فرمائید به تلفظ **غویی** که به کُکم همدیگر و با استفاده از دروس گذشته آنرا تلفظ میکنیم. حرف غ باز هم نیم حرکت دارد حرف (و) فتحه، دقت کنید که حرف ی آخر کلمه ی ملینه است، و ما در اقسام ی ها گفته بودیم که حرف ماقبل ی ملینه دایم فتحه ، ی ساکن و علامه مفرد مذکر است، لذا چنین تلفظ میشود : **غویی**.

۲ - غیر ملفوظی ه یا گردی ه :

همه نامهای مختوم به ه غیر ملفوظ که حرف ماقبل آن فتحه دارد مؤنث اند: **کتابچه ، تخته ، سندرَه ، بدله ، چرگه ، پوښتنه ، توره** با واو معروف. و با واو مجهول یعنی **توره** به معنی سیاه برای مفرد مؤنث ، **او ډېر نور**، مگر نامهای **پسپه و لپوه** که حروف ماقبل آنها بالترتیب کسره و ضمه اند و یکی گوسفند و دیگری گرگ معنی میدهد ، هر دو مؤنث نیستند.

۳ - مجهول (و):

لکه بیزو ، ښارو ، پښتو ، پیشو او داسی نور

۴ - مجهوله (ی):

لکه مستی ، شیدی یا شودی ، ادی او نور

حرف ماقبل این یا کسره داشته و قدری طویل و کشال تلفظ میشود، تلفظ آن با دیگر حرکات بصورت مطلق درست نیست.

۵ - بنحینه یا لکی داره (ی):

لکه مشوانی ، کرکی ، لکی ، نجلی او داسی نور

حرف ماقبل این یا در همه حالات کسره داشته تلفظ آن با فتحه و ضمه کاملاً نا درست است که بیشتر هموطنان گرامی دری زبان ما مرتکب این اشتباه میشوند و امید وارم بعد ازین چنین اشتباه صورت نگیرد.

بقیه این درس که عبارت خواهد بود از اقسام مؤنث در آینده ان شاءالله تقدیم خواهد شد.

ددې لوست (پنځم لوست) وروستی برخه (د مؤنث ډولونه) به په راتلونکي کې وړاندې شي ، تر هغې مودې مو په لوی او ښوونکي خدای سپارم.